

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky

Analýza dvojzmennej prevádzky základných škôl a návrhy opatrení ako situáciu riešiť

január 2017

Obsah

Formulácia úlohy na naplnenie tézy z PVV.....	2
1. Úvod	3
2. Analýza súčasného stavu.....	4
3. Rozširovanie priestorových kapacít základných škôl – aktuálna potreba	5
4. Návrh riešenia a predpokladaná finančná náročnosť rozšírenia kapacít základných škôl	7
5. Záver	8
5.1 Organizačné zabezpečenie	8
5.2 Finančné zabezpečenie.....	8

Formulácia úlohy na naplnenie tézy z PVV

V spolupráci so zriaďovateľmi pripraviť plán postupného odstraňovania dvojzmennej prevádzky v základných školách, vrátane návrhov na rozširovanie kapacít základných škôl v lokalitách s ich nedostatkom

Téza z PVV:

Vláda SR sa v programovom vyhlásení zaviazala, že postupne odstráni dvojzmennú prevádzku v základných školách najmä v lokalitách s vysokou koncentráciou marginalizovaných rómskych komunít.

1. Úvod

V rámci zabezpečenia rovnakého prístupu ku kvalitnému vzdelávaniu sa prejavil dlhodobý neriešený problém, t. j. nedostatočné priestorové kapacity v základných školách pre žiakov pri plnení povinnej školskej dochádzky, napr. vplyvom demografického nárastu populácie, vypovedania školského obvodu. Ďalšími dôvodmi sú: potreba výstavby škôl tam, kde prebieha vysoká miera urbanizácie alebo dvojzmenná prevádzka.

Podľa § 6 ods. 3 zákona č. 596/2003 Z. z. má obec vytvárať podmienky pre výchovu a vzdelávanie žiakov svojej obce. Plniť ustanovenie tohto zákona nie je jednoduché v obciach, ktoré majú vybudované neplnoorganizované základné školy, pričom v iných obciach boli zo štátnych prostriedkov (alebo iných dostupných zdrojov) vybudované plnoorganizované základné školy, ktoré kapacitne boli projektované ako spádové školy pre žiakov okolitých obcí. V súčasnosti je snahou obcí, ktoré sú zriaďovateľom práve takýchto spádových škôl zbaviť sa cudzích žiakov, pretože v prevažnej miere ide o žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia, ktorí svojím správaním a nízkou snahou byť úspešní vo vzdelávaní často znižujú kvalitu výchovno-vzdelávacieho procesu na školách a vznikajú konflikty medzi žiakmi z jednotlivých obcí. Toto býva hlavnými dôvodmi na rušenie dohôd o spoločnom školskom obvode obcí.

Zároveň narastajúca populácia spôsobuje nedostatok priestorov v školách, čím vzniká viaczmennosť vyučovania. Obce majú problém riešiť vzniknutú situáciu z dôvodov:

- Nemajú vhodné prázdne budovy, v ktorých by sa mohol uskutočňovať výchovno-vzdelávací proces.
- Nemajú dostatok finančných prostriedkov z vlastných zdrojov, aby mohli dobudovať potrebné chýbajúce učebne a sociálne zariadenia (prístavba, dostavba, nadstavba, prenájom, kúpa, oprava, rekonštrukcia).
- Nemajú možnosť uzavrieť dohodu o spoločnom školskom obvode s inou obcou, pretože aj ďalšie dostupné obce zápasia s nedostatkom vhodných priestorov, keďže aj v týchto obciach je vysoké zastúpenie rómskych žiakov.
- Tieto obce nemajú možnosť uchádzať sa o finančnú pomoc z fondov EÚ, keďže z dôvodu (paradoxne) nízkeho počtu žiakov v školách alebo v obciach nespĺňajú podmienky výziev.

Preto vláda Slovenskej republiky v spolupráci s MŠVVaŠ SR alokovala finančné prostriedky na tento účel. Celkovo môžeme konštatovať, že v rokoch 2013 – 2016 podporila vláda SR rozširovanie kapacít základných škôl formou výstavby, prístavby, nadstavby, modernizácie a rekonštrukcie objektu škôl v hodnote **7,243 mil. €**. Takto vzniklo **263** nových tried pre cca **6 575** žiakov.¹

¹ Zdroj: Správa k rozširovaniu kapacít základných škôl formou výstavby, prístavby, nadstavby, modernizácie a rekonštrukcie školského objektu, MŠVVaŠ SR.

2. Analýza súčasného stavu

Vzhľadom na vyššie uvedené problémy MŠVVaŠ SR oslovilo 07. 09. 2015 listom č. 2015-18499/44584:1-100A všetky Okresné úrady v sídle kraja s požiadavkou zmapovať priestorovú situáciu vo svojej pôsobnosti, hlavne viaczmennú prevádzku na školách. Pri výbere škôl sa mali zamerať na konkrétne lokality, v ktorých je zabezpečenie povinnej školskej dochádzky problematické, presahuje kapacitné možnosti školy a počet žiakov pochádzajúcich zo sociálne znevýhodneného prostredia.

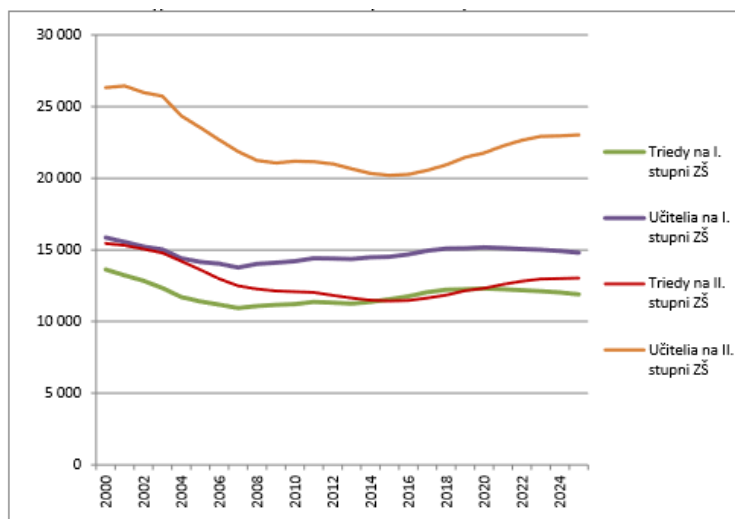
Podklady k tvorbe analýzy boli Sekcii regionálneho školstva MŠVVaŠ SR zaslané za všetky kraje. Z informácií poskytnutých okresnými úradmi v sídle kraja vyplýva, že **najväčší problém s dvojzmennosťou na základných školách je v Prešovskom a Košickom kraji.**

V súlade s Programovým vyhlásením vlády SR sme sa zamerali na odstránenie dvojzmennosti v základných školách podľa oficiálnych štatistických údajov spracovaných Centrom vedecko-technických informácií SR.

Zo štatistických údajov CVTI SR vyplýva, že v Slovenskej republike je 41 základných škôl, v ktorých sa výchovno-vzdelávací proces uskutočňuje v dvoch zmenách. Aby títo žiaci mali zabezpečený rovnaký prístup ku kvalitnému vzdelávaniu ako žiaci na školách s bežnou prevádzkou, je **dôležité túto dvojzmennosť odstrániť aj vzhľadom na prognózy nárastu obyvateľstva v niektorých okresoch.**

Napríklad počet tried na druhom stupni sa od roku 2000 znížil z 15,5 tisíc na 11,5 tisíc. V očakávanej rastovej fáze od roku 2016 by sa mal do roku 2025 zvýšiť na 13 tisíc.²

Graf: Prognóza tried a učiteľov podľa stupňa ZŠ do roku 2024

Zdroj: CVTI SR

Počet žiakov základných škôl klesal do roku 2014, znížil sa z 652,1 tisíc na 425,7 tisíc žiakov. **V nasledujúcej rastovej fáze sa počet zvýši o 9 %, v kulminačnom roku 2023 by**

² Zdroj: Prognóza výkonov regionálneho školstva do roku 2025 (dostupné na: http://www.cvtisr.sk/buxus/docs/JH/vykony_r_15.pdf)

malo byť v základných školách okolo 470 tisíc žiakov. V ďalšom období sa očakáva ich pokles. Počet žiakov prvého stupňa ZŠ sa v priebehu desiatich rokov znížil až o 31,6 %, a to z 291,7 tisíc v roku 2000 na 199,5 tisíc v roku 2010. **Ostatné štyri roky sa prejavuje nástup rastovej fázy, táto by mala trvať do roku 2020.** V nej by mal počet kulminovať na úrovni 225,8 tisíc žiakov. V nasledujúcom poklese sa do roku 2025 zníži približne na 218 tisíc.

Počet žiakov druhého stupňa ZŠ sa od roku 2000 znížil z 360,3 tisíc na 218,8 tisíc, t.j. o takmer 40 %. **Rastová fáza by mala začať v roku 2017 a trvať až do roku 2025, keď dosiahne hodnotu približne 248 tisíc.**

Z uvedených štatistických údajov vyplýva, že do roku 2020 bude stúpať počet žiakov tak ako prvého, tak aj druhého stupňa z dôvodu zvyšovania demografickej krivky obyvateľstva. Preto sa bude aj naďalej zvyšovať potreba navyšovania priestorových kapacít na základných školách.

Tabuľka: Vývoj počtu tried, učiteľov, učební, a škôl (ZŠ) do roku 2025

Rok	Triedy	Medziročný index MI(T)	Učitelia*	Medziročný index MI(U)	Učebne (orientačne)	Medziročný index MI(Ub)	Školy (orientačne)
2000	29 093		42 174		34 691		2 447
2001	28 539	0,98	41 983	1,00	34 772	1,00	2 406
2002	27 916	0,98	41 213	0,98	34 922	1,00	2 396
2003	27 117	0,97	40 747	0,99	34 784	1,00	2 387
2004	25 924	0,96	38 758	0,95	34 201	0,98	2 342
2005	25 012	0,96	37 690	0,97	33 846	0,99	2 304
2006	24 165	0,97	36 734	0,97	33 390	0,99	2 283
2007	23 446	0,97	35 633	0,97	32 728	0,98	2 254
2008	23 351	1,00	35 246	0,99	32 601	1,00	2 237
2009	23 287	1,00	35 171	1,00	32 456	1,00	2 224
2010	23 305	1,00	35 382	1,01	32 833	1,01	2 216
2011	23 401	1,00	35 571	1,01	33 055	1,01	2 202
2012	23 143	0,99	35 384	0,99	33 214	1,00	2 177
2013	22 885	0,99	35 006	0,99	33 294	1,00	2 159
2014	22 866	1,00	34 811	0,99	33 361	1,00	2 133
2015	22 991	1,01	34 715	1,00	32 429	0,97	2 163
2016	23 226	1,01	34 952	1,01	32 464	1,00	2 203
2017	23 681	1,02	35 499	1,02	32 621	1,00	2 279
2018	24 076	1,02	36 033	1,02	32 820	1,01	2 345
2019	24 392	1,01	36 571	1,01	33 093	1,01	2 398
2020	24 625	1,01	36 926	1,01	33 251	1,00	2 437
2021	24 850	1,01	37 372	1,01	33 511	1,01	2 475
2022	25 013	1,01	37 718	1,01	33 722	1,01	2 503
2023	25 097	1,00	37 931	1,01	33 867	1,00	2 517
2024	25 019	1,00	37 879	1,00	33 883	1,00	2 504
2025	24 931	1,00	37 837	1,00	33 919	1,00	2 489

* Učitelia na ustanovený čas a na kratší pracovný čas spolu.

Zdroj: CVTI SR

3. Rozširovanie priestorových kapacít základných škôl – aktuálna potreba

Na základe štatistických údajov k 15. 9. 2016 poskytnutých CVTI SR vznikla aktuálna potreba rozšíriť kapacitu tried na **41** základných školách o **163** tried pre **2876** žiakov. V Prešovskom kraji je to **22** škôl a v Košickom kraji **19** škôl.

Zoznam základných škôl, v ktorých prebieha vyučovanie v 2. zmene, počet tried a žiakov v 2. zmene k 15. 9. 2016 uvádzame v nasledujúcej tabuľke:

<i>kraj</i>	<i>názov</i>	<i>ulica</i>	<i>miesto</i>	<i>PSČ</i>	<i>triedy</i>	<i>žiaci</i>
PO	Základná škola	Lenartov 42	Lenartov	08606	1	16
PO	Základná škola s MŠ	Jurské 40	Jurské	05994	1	12
PO	Základná škola s MŠ	Rakúsy 81	Rakúsy	05976	6	111
PO	Základná škola s MŠ	Stráne pod Tatrami 33	Stráne pod Tatrami	05976	3	54
PO	Základná škola s MŠ	Školská 267	Veľká Lomnica	05952	8	146
PO	Základná škola	Sládkovičova 510	Hranovnica	05916	5	70
PO	Základná škola	Jánovce 212	Jánovce	05913	2	25
PO	Základná škola	Slnečná 422	Spišský Štiavnik	05914	3	44
PO	Základná škola	Chminianske Jakubovany	Chminianske Jakubovany	08233	5	70
PO	Základná škola s MŠ	Hermanovce 374	Hermanovce	08235	1	12
PO	Základná škola s MŠ	Záhradnícká 83/19	Svinia	08232	7	51
PO	Základná škola s MŠ	Hlavná 113/68	Terňa	08267	3	50
PO	Základná škola	Varhaňovce 62	Varhaňovce	08205	3	46
PO	Základná škola	Žehňa 22	Žehňa	08206	1	11
PO	Základná škola	Jarovnice 192	Jarovnice	08263	9	223
PO	Základná škola s MŠ	Jarovnice 464	Jarovnice	08263	5	108
PO	Základná škola	Komenského 113	Lipany	08271	4	57
PO	Základná škola s MŠ	Kolačkov 31	Kolačkov	06511	1	16
PO	Základná škola s MŠ	Lomnička 29	Lomnička	06503	10	178
PO	Základná škola	Podsadek 140	Stará Ľubovňa	06401	4	73
PO	Základná škola s MŠ	Šarišské Jastrabie 270	Šarišské Jastrabie	06548	1	13
PO	Základná škola	Kamenná Poruba 110	Kamenná Poruba	09303	2	40
KE	Základná škola	Kluknava 43	Kluknava	05351	6	118
KE	Základná škola	Bačkovík 63	Bačkovík	04445	1	14
KE	Základná škola	Boliarov 50	Boliarov	04447	2	32
KE	Základná škola	Drienovec 44	Drienovec	04401	8	119
KE	Základná škola	Herľany 37	Herľany	04446	2	29
KE	Základná škola	Kecerovce 79	Kecerovce	04447	11	254
KE	Základná škola	Vtáčkovce 1	Vtáčkovce	04447	1	15
KE	Základná škola	Čakanovce 80	Čakanovce	04445	1	14
KE	Základná škola	Hlavná 1	Drahňov	07674	4	52
KE	Základná škola s VJM	Hlavná 36	Kapušíanske Kľačany	07901	1	15
KE	Základná škola	Markovce 31	Markovce	07206	3	56
KE	Základná škola	Vrbnica 20	Vrbnica	07216	2	46
KE	Základná škola	Bystrany 13	Bystrany	05362	6	131
KE	Základná škola s MŠ	SNP 47	Kropachy	05342	4	95
KE	Základná škola s MŠ	Školská 16	Markušovce	05321	7	138
KE	Základná škola s MŠ	Hlavná 75	Hrčeľ	07615	2	29
KE	Základná škola	Komenského 707/4	Sečovce	07801	3	58
KE	Základná škola	I. Krasku 342/1	Trebišov	07501	13	219
KE	Základná škola	Hlavná 209	Zemplínska Teplica	07664	1	16
				spolu:	163	2876

zdroj: CVTI SR

4. Návrh riešenia a predpokladaná finančná náročnosť rozšírenia kapacít základných škôl

Riešením aktuálneho nepriaznivého stavu je rozšírenie a udržanie priestorových kapacít základných škôl, aby sa odstránila dvojzmennosť a bolo zabezpečené inkluzívne vzdelávanie s možnosťou poskytnutia celodenného výchovného systému najmä pre žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia.

Spôsob rozšírenia kapacít musí byť riešený individuálne, z hľadiska potrieb a možností každej školy a obce ako zriaďovateľa, o čom svedčia aj skúsenosti získané z rozširovania kapacít v rámci finančných prostriedkov poskytnutých MŠVVaŠ SR v rokoch 2013 - 2016.

Môže ísť o rozšírenie kapacít:

- výstavbou základnej školy
- prístavbou,
- nadstavbou,
- rekonštrukciou,
- prípadne kombináciou viacerých riešení.

Každý z týchto spôsobov rozšírenia kapacít je **rozdielne finančne náročný**, pričom treba brať do úvahy aj rôzne ceny nielen materiálov, ale aj služieb v jednotlivých krajoch Slovenskej republiky.

Vychádzajúc z doterajších skúseností predpokladáme, že pri primeranej výške spoluúčasti zriaďovateľov, je možné zvládnuť:

- rekonštrukciu existujúcich priestorov s dotáciou cca 40 000 €/1 trieda,
- nadstavbu/prístavbu s dotáciou cca 55 000 €/1 trieda,
- výstavbu nových základných škôl kontajnermi/modulmi alebo nízko energetickou stavbou s dotáciou cca 85 000 €/1 trieda.

Z vyššie uvedeného vyplýva, že **v priemere na zriadenie jednej triedy** (pod pojmom trieda sa rozumejú priestory triedy, šatne, sociálne zariadenia, t. j. priestory bezprostredne súvisiace s primárnym a sekundárnym vzdelávaním) **je potrebná suma dotácie minimálne 60 000 €**.

Na zriadenie 163 nových tried je potrebná suma cca 10 000 000 € (163 tried x 60 000 € = 9 780 000 €).

Podľa zákona č. 597/2003 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení v znení neskorších predpisov môže Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky prideliť na žiadosť zriaďovateľa školy finančné prostriedky na výstavbu, prístavbu, modernizáciu a rekonštrukciu školských objektov podľa

počtu žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia, počtu žiakov so zdravotným znevýhodnením a naliehavosti riešenia.

Finančné prostriedky sa poskytujú v súčasnosti podľa § 7 ods. 10 zákona č. 597/2003 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení v znení neskorších predpisov v znení neskorších predpisov. Toto ustanovenie neukladá povinnosť uzatvárať zmluvu s prijímateľom finančných prostriedkov, a preto to MŠVVaŠ SR má v pláne zmeniť.

5. Záver

Ako ukazuje analýza, **kapacity základných škôl sú v niektorých oblastiach nedostatočné**, a preto je kvalita výchovno-vzdelávacieho procesu negatívne ovplyvnená dvojnásobnosťou. Na takýchto školách nie je možné zabezpečiť inkluzívne vzdelávanie ani celodenný výchovný systém, ktorý je priaznivý najmä pri edukácii žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia.

Riešením aktuálneho nepriaznivého stavu je podpora rozšírenia kapacít základných škôl alebo výstavby nových škôl v okresoch so stúpajúcou demografickou krivkou obyvateľstva, a to poskytnutím finančného príspevku **MŠVVaŠ SR zriaďovateľom základných škôl** na výstavbu, prístavbu, nadstavbu, prípadne rekonštrukciu už existujúcich priestorov **z prostriedkov štátneho rozpočtu s alokáciou cca 10 000 000 € v priebehu troch rokov 2018 - 2020.**

5.1 Organizačné zabezpečenie

Dať podnet na úpravu § 6c zákona č. 597/2003 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení v znení neskorších predpisov (dotácie), a to tak, aby finančné prostriedky na tento účel sa poskytovali na základe zmluvy.

Zodpovedný: Sekcia regionálneho školstva

Termín: 01. 01. 2018

5.2 Finančné zabezpečenie

Na základe požiadavky sekcie regionálneho školstva zabezpečiť finančné prostriedky z rozpočtovej kapitoly MŠVVaŠ SR na uvedený účel v roku:

2018..... 3 000 000 EUR,

2019..... 3 000 000 EUR,

2020..... 4 000 000 EUR.

Zodpovedný: Sekcia financovania a rozpočtu

Termín: začiatok príslušného kalendárneho roka